

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
36015159	IES Chan do Monte	Marín	2023/2024

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Bacharelato	Literatura universal	1º Bac.	4	140

Réxime

Réxime xeral-ordinario

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	3
3.1. Relación de unidades didácticas	4
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	8
4.1. Concrecións metodolóxicas	23
4.2. Materiais e recursos didácticos	25
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	27
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	27
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	28
6. Medidas de atención á diversidade	29
7.1. Concreción dos elementos transversais	30
7.2. Actividades complementarias	31
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	33
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	34
9. Outros apartados	35

1. Introducción

A materia de Literatura Universal continúa o trazado seguido para a educación literaria na etapa anterior, á vez que complementa a abordada en Lingua Castelá e Literatura de bacharelato. O currículo desta materia organízase nos seguintes apartados: obxectivos de etapa, contidos, criterios de avaliación e orientacións pedagóxicas. O enfoque competencial establecido no desenvolvemento das competencias clave, e vinculado aos criterios de avaliación orienta o desenvolvemento do currículo desta materia.

A lectura de textos da Literatura universal contribúe ao proceso de maduración estética e intelectual dos adolescentes. O coñecemento do patrimonio cultural da humanidade posibilita que o alumnado afonde na comprensión da súa propia identidade e que sexa quen de xulgar de xeito crítico a realidade do mundo contemporáneo. Deste xeito, apóstase por un corpus textual aberto que cruza o eixe temático co de xénero, convidando os docentes á configuración de itinerarios ao redor dunha obra que será obxecto de lectura guiada e compartida na aula. O seu obxectivo é facilitarlle ao profesorado a construción de itinerarios de progreso adaptados á diversidade e ás necesidades do alumnado.

O comentario de textos representativos do patrimonio literario universal facilita que o alumnado coñeza outras realidades sociais e culturais e amplíe así a súa visión do mundo. A lectura de obras significativas da literatura universal contribúe a que os estudantes desenvolvan a competencia lingüística e afiancen os hábitos lectores que deben adquirir nos anteriores cursos da ESO. Os adolescentes afástanse paulatinamente da mera lectura argumental de obras próximas ao seu ámbito de experiencias, para acceder a obras complexas que reclaman habilidades de interpretación máis consolidadas e que abren a súa mirada a outros marcos culturais e espaciais de diferentes épocas.

Esta materia invita a que o alumnado aprecie a lectura como unha experiencia enriquecedora, baseada tanto na construción do sentido do texto como no recoñecemento das súas particularidades expresivas e discursivas. Ademais, permite a apropiación dun mapa de referencias compartidas á vez que convida ao cuestionamento crítico dun canon que deixou fóra gran parte das obras escritas por mulleres ou por autoras e autores non occidentais.

Esta proposta amálgama os grandes temas da literatura coas distintas formas e xéneros en que se concretaron en cada obra e momento histórico. O eixe temático ofrece unha base que permite atravesar épocas e contextos culturais, establecer relacións entre o hoxe e o onte e entre literaturas diversas e conectar con cuestións que lle preocuparon á humanidade ao longo dos séculos e acerca das que aínda hoxe se preguntan os adolescentes e a xuventude.

A materia de Literatura Universal debe contribuír ao desenvolvemento do individuo como lector competente, capaz de comparar e identificar textos literarios de distintas épocas, autores e autoras. Deste xeito, o alumnado de bacharelato adquirirá hábitos de traballo e estudo que favorecerán a capacidade de aprendizaxe autónomo.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Ler, interpretar e valorar clásicos da literatura universal atendendo tanto ás relacións internas dos elementos constitutivos do xénero e ás súas funcións nas obras como ás relacións externas das obras co seu contexto de produción e á súa inscrición na tradición cultural, para ampliar as posibilidades de gozo da literatura e para estimular a creatividade literaria e artística.	4					1		1-2-31-32-42

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX2 - Ler de maneira autónoma clásicos da literatura universal como fonte de pracer e de coñecemento e compartir experiencias de lectura para construír a propia identidade lectora e gozar da dimensión social da lectura.	2-4			3	12-50			1-2-31
OBX3 - Establecer vínculos entre obras de diferentes épocas, contextos, xéneros e linguaxes artísticas recoécendo as semellanzas e as diferenzas en función dos seus respectivos contextos de produción e da interrelación entre literatura e sociedade, para constatar a existencia de universais temáticos e canles formais recorrentes ao longo da historia da cultura.	1-2-4			1	50	1		1-2
OBX4 - Consolidar un marco de referencias compartidas a partir do coñecemento dalgúns trazos dos principais movementos estéticos e algunhas das obras literarias máis relevantes do patrimonio universal para conformar un mapa cultural no que inscribir as experiencias literarias e culturais persoais.	4			2-3		1		1-2-41-42
OBX5 - Participar na construción dun canon literario universal que integre a perspectiva de experiencia das mulleres a través da lectura de obras de escritoras e que supere os marcos da cultura occidental para desenvolver o pensamento crítico con respecto á construción discursiva do mundo e dos seus imaxinarios.	1-2-4				40	1		1-2

Descrición:

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	A poesía lírica e a canción	Esta unidade didáctica está dedicada ao estudo da identidade do eu literario a través do achegamento do alumnado á poesía lírica e á canción, desde o punto de vista musical, como as manifestacións máis coñecidas da expresión da sentimentalidade. O docente preparará unha escolma con composicións poéticas variadas co fin de identificar e explicar as súas principais características formais e temáticas, así como a evolución histórica das mesmas a través das semellanzas e diferenzas observadas nos textos,	13	25	X		

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	A poesía lírica e a canción	autores/as, compositores/as, obras e movementos propostos. Para a realización da tarefa final, o alumnado quedará dividido en grupos aos que se lles adjudicarán tópicos literarios diferentes. Deben seleccionar un texto poético procedente de distintos períodos literarios, unha composición pictórica e unha canción que ilustren cada universal. Finalmente, han de elaborar un videoclip cunha composición musical orixinal ou un videopoema que reúna os tópicos abordados en cada grupo.	13	25	X		
2	A literatura biográfica, a realidade ficticia e a narrativa existencial	Esta unidade didáctica estudará as principais manifestacións da literatura biográfica, a realidade ficticia ou representada e a narrativa existencial, incidindo especialmente na caracterización dos personaxes en crise. O docente proporcionará ao alumnado unha selección de diarios, cartas, memorias e autobiografías procedentes de distintos períodos históricos e movementos da literatura universal para examinar as súas características temáticas e formais máis relevantes. A continuación, proporase aos estudantes a elaboración dun proxecto de composición creativa consistente na realización e edición dun relato dixital en primeira persoa que formule un interrogante de carácter emocional, metafísico ou existencial. Cada alumno/a debe redactar o guion literario ou simplemente un relato en primeira persoa, por exemplo un monólogo interior, a partir das pautas traballadas en clase, escoller as imaxes (con licenza Creative Commons) e a música e gravar un vídeo .	10	20	X		
3	Mundos de evasión: a novela de aventuras, romántica, policíaca e a literatura de terror	Nesta unidade abordaremos o estudo das características máis destacadas do conto e a novela, analizaremos aquelas modalidades narrativas que teñen como obxectivo principal entreter, feito que representa a esencia mesma da ficción. A profesora distribuirá unha serie de textos de novelas significativas adscritas aos chamados mundos da evasión para que o alumnado recoñeza se se trata dunha novela de aventuras, romántica, realista, policial ou de terror e identifique os trazos característicos de cada un destes xéneros. A clase dividirase en tres grupos para que cada un deles elabore un muro (utilizando, por exemplo, un padlet) coas características principais que identifiquen	14	20	X	X	

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
3	Mundos de evasión: a novela de aventuras, romántica, policíaca e a literatura de terror	estas novelas. A continuación, deberán buscar exemplos de obras clásicas dentro de cada un destes xéneros e realizar unha exposición oral na que aborden a súa autoría, época histórica, argumento da obra, conflitos tratados e influencias con outras obras.	14	20	X	X	
4	Dialogar cos demais: o teatro	Esta unidade didáctica estará dedicada ao estudo do xénero teatral, as súas características e percorrido a través das distintas modalidades que o integran (traxedia, drama e comedia) ao longo dos diferentes períodos históricos da literatura universal. O docente entregará ao alumnado unha escolma de textos que ilustren estes conceptos para poder identificar, analizar e comentar sobre eles os trazos máis significativos de autores/as, obras e correntes literarias. A continuación, procederase á realización do proxecto final, que consiste na interpretación dunha escena dos textos traballados ou a de creación propia, inspirados estes en escritores estudados noutras unidades, por exemplo os círculos intelectuais "dos poetas do lago" ou Bloomsbury.	22	25		X	
5	Mundos en imaxes: o cómic e o cine	O cómic e o cinema son medios de comunicación verbo-icónica que narran historias nas que interveñen un ou varios personaxes. Ambos medios son un produto cultural que posúen os seus códigos propios e que gozan do aprecio do público adolescente. A maioría das bibliotecas dos centros educativos contan con seccións cada vez máis completas de cinema e cómic. Algunhas películas están baseadas en tramas ou técnicas de animación que teñen as súas orixes no cómic. É habitual que os filmes contén con guion visual ou Storyboard na engrenaxe da produción audiovisual. O alumnado visionará unha película que estea baseada nun cómic (Engurras, Persépole, O azul é unha cor cálida, etc) e, a continuación, divididos en grupos, realizarán un exercicio de Storyboard que represente unha parte da historia. Isto permitiranos conceptualizar a historia e ver como a interpreta cada grupo. Como actividade final, pódese xerar un debate para analizar como o texto fílmico reproduce a historietta.	12	15	X	X	X
6	Mundos imaxinados: mitos, utopías, distopías e ciencia ficción	Esta unidade didáctica abordará o estudo da mitoloxía literaria, a construción e desenvolvemento da figura do heroe, a	10	15			X

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
6	Mundos imaxinados: mitos, utopías, distopías e ciencia ficción	creación de espazos imaxinarios, viaxes a mundos de lenda e o deseño de criaturas fantásticas que integran a narrativa mítica. Estudaranse tamén os conceptos de utopía e distopía e as súas principais manifestacións literarias. O docente proporcionará unha selección de textos procedentes da literatura universal para a identificación e análise dos seus trazos máis salientables. Para a realización da tarefa final, a clase quedará dividida en grupos. Cada un deles encargárase do deseño dunha das fases da construción dun REA sobre as figuras fantásticas que integran o noso imaxinario cultural: listaxe de seres de ficción procedentes do cómic, a literatura e o cine, redacción das descricións de cada un, confección dun Quen é quen? arredor deles e construción orixinal dunha nova figura fantástica, as súas características, espazo no que se move e historia mítica que a define.	10	15			X
7	Mundos observados: o literatura das ideas	Esta unidade abordará a literatura de denuncia, dedicando especial atención á temática da desigualdade, a discriminación, a violencia, os abusos de poder, o colonialismo e a emancipación, as guerras e revolucións e a súa influencia na identidade propia e cultural. O docente realizará unha escolma de textos significativos ao respecto para localizar e comentar estes aspectos, xunto cos trazos formais e estruturais que definen o conto, a novela, o ensaio e a lírica. O docente presentará en clase algúns temas de actualidade recente (por exemplo, a guerra de Ucraína) e pediralle ao alumnado que realice un traballo de investigación en grupo sobre as orixes e causas deste conflito. Pódese realizar unha entrevista ficticia a un autor para que exprese a súa opinión sobre un determinado tema ou conflito. Podemos rematar cun debate en clase ao redor dos textos e temas tratados.	14	15			X
8	O ser humano, os animais e a natureza na poesía, a narrativa e o ensaio	A literatura que fala da relación dos seres humanos co medio natural é un xénero en alza que goza dunha longa tradición literaria. O vínculo emocional do home coa terra e a natureza é terreo sempre aboadado para a literatura. O valor da natureza, a relación cos animais e a riqueza que achega ao ser humano son algúns dos asuntos sobre os que reflexionaron distintos autores e autoras. A actividade proposta consiste en que o alumnado	5	5			X

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
8	O ser humano, os animais e a natureza na poesía, a narrativa e o ensaio	elabore coas orientacións do profesorado unha webquest sobre a presenza da natureza na literatura desde a antigüidade ata os nosos días. A tarefa constará de varios apartados: relación de obras de distintos xéneros que traten esta temática; temas presentes nestas obras; selección de fragmentos das obras escollidas; postura do autor ou autora e a propia ante os temas tratados; exposición oral sobre a actualidade desta temática. Finalmente, o alumnado elaborará a webquest cos diferentes apartados sinalados. Este traballo poderá aloxarse nun blogue de aula.	5	5			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	A poesía lírica e a canción	25

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.5 - Comparar textos ou fragmentos literarios entre si e con outras manifestacións artísticas argumentando oralmente ou por escrito os elementos de semellanza e contraste, tanto no relativo a aspectos temáticos e de contido coma formais e expresivos, atendendo tamén aos seus valores éticos e estéticos.	O alumnado será capaz de comparar axeitadamente, desde o punto de vista temático, formal, ético e estético, textos procedentes da literatura universal con outras expresións culturais ou artísticas.	PE	25
CA3.1 - Explicar e argumentar a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra e das relacións externas do texto co seu contexto sociohistórico e coa tradición literaria, utilizando unha metalinguaxe específica e incorporando xuízos de valor vinculados á apreciación estética das obras.	O alumnado será capaz de interpretar correctamente os textos lidos, vinculándoos ao contexto da obra, a tradición literaria á que pertence e ás características dos xéneros e subxéneros estudados.		
CA1.2 - Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e coa axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, a partir da lectura de obras ou fragmentos significativos nos que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios.	O alumnado será quen de producir textos de intención literaria respectando as convencións dos xéneros e empregando con eficacia os principais recursos expresivos a través dun formato audiovisual.	TI	75

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Elaborar unha interpretación persoal a partir da lectura autónoma de obras relevantes da literatura universal atendendo a aspectos temáticos, estruturais e estilísticos, de xénero e subxénero, valores éticos e estéticos das obras, establecendo vínculos argumentados con outras obras e outras experiencias artísticas e culturais.	O alumnado será quen de trasladar a análise de textos literarios do patrimonio universal, expresando axeitadamente as súas claves interpretativas e comparándoas con outras expresións artísticas.		
CA1.6 - Desenvolver proxectos de investigación que se concreten nunha exposición oral, nun texto argumentativo ou nunha presentación multimodal que mostren unha resposta persoal ao redor dunha cuestión que estableza vínculos argumentados entre os clásicos da literatura universal obxecto de lectura guiada e outros textos e manifestacións artísticas, en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe, recursos expresivos e valores éticos e estéticos.	O alumnado será quen de colaborar axeitadamente na creación dun videopoema ou un videoclip, establecendo de forma razoada os vínculos artísticos entre a poesía lírica e a música.		
CA2.7 - Elaborar de maneira individual ou colectiva unha exposición multimodal que sitúe os textos lidos no seu horizonte histórico-cultural e que ofrezca unha panorámica de conxunto sobre movementos artísticos e obras relevantes da literatura universal.	O alumnado será capaz de realizar, seguindo axeitadamente as pautas proporcionadas, unha exposición multimodal arredor da presenza e evolución dos tópicos literarios na poesía lírica e na música.		
CA2.8 - Realizar un proxecto de investigación sobre autoras de relevancia, obras literarias de contextos non occidentais ou sobre cuestións temáticas ou formais que acheguen unha mirada diversa e crítica sobre a construción de imaxinarios que propón a tradición literaria.	O alumnado será quen de realizar un proxecto de investigación sobre a evolución dos tópicos na poesía e na música actuais, como reflexo da evolución da sociedade desde o punto de vista da igualdade.		
CA3.4 - Acceder a diversas manifestacións da cultura literaria no marco dun itinerario lector persoal que enriqueza, de forma consciente e sistemática, a propia identidade lectora e que facilite compartir as propias experiencias de lectura utilizando unha metalinguaxe específica.	O alumnado será quen de acceder de maneira autónoma ás distintas manifestacións da cultura literaria, expresando de forma específica os motivos da súa elección e a experiencia lectora vinculada a ela.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Dicitur o eu. Identidade e literatura. - Poesía lírica. - A canción, forma de expresión dos sentimentos. - Construción compartida da interpretación das obras a través de discusións ou conversacións literarias. - Análise dos elementos constitutivos do xénero literario e a súa relación co sentido da obra. Efectos na recepción dos seus recursos expresivos. - Identificación e análise dos tópicos literarios como elementos de continuidade na creación literaria. - Utilización da información socio-histórica, cultural e artística necesaria para interpretar as obras e comprender o seu lugar e importancia na tradición literaria. - Establecemento de vínculos intertextuais entre obras e outras manifestacións artísticas en función de temas, tópicos, estruturas, estilos e linguaxes. Elementos de continuidade e de ruptura.

Contidos

- Expresión argumentada da interpretación dos textos integrando os diferentes aspectos analizados e atendendo aos seus valores culturais, éticos e estéticos.
- Lectura expresiva, dramatización e recitación dos textos atendendo aos procesos de comprensión e de oralización implicados.
- Creación de textos de intención literaria a partir das obras lidas.
- Selección das obras de maneira autónoma e coa axuda de recomendacións especializadas.
- Utilización autónoma e frecuente de bibliotecas. Acceso a outras experiencias culturais.
- Expresión argumentada dos gustos lectores persoais. Diversificación do corpus lido.
- Expresión da experiencia lectora utilizando unha metalinguaxe específica e atendendo a aspectos temáticos, estruturais, estilísticos, xenéricos e aos valores éticos e estéticos das obras.
- Mobilización da experiencia persoal, lectora e cultural para establecer vínculos entre a obra lida e aspectos da actualidade ou con outras manifestacións artísticas.

UD	Título da UD	Duración
2	A literatura biográfica, a realidade ficticia e a narrativa existencial	20

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.6 - Desenvolver proxectos de investigación que se concreten nunha exposición oral, nun texto argumentativo ou nunha presentación multimodal que mostren unha resposta persoal ao redor dunha cuestión que estableza vínculos argumentados entre os clásicos da literatura universal obxecto de lectura guiada e outros textos e manifestacións artísticas, en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe, recursos expresivos e valores éticos e estéticos.	O alumnado será quen de colaborar axeitadamente na realización e edición dun relato dixital, establecendo de forma razoada os vínculos artísticos entre a literatura biográfica e o mundo audiovisual.	PE	45
CA2.1 - Explicar e argumentar a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra e das relacións externas do texto co seu contexto sociohistórico e coa tradición literaria, utilizando unha metalinguaxe específica e incorporando xuízos de valor vinculados á apreciación estética das obras.	O alumnado será capaz de interpretar correctamente os textos lidos, vinculándoos ao contexto da obra, a tradición literaria á que pertence e ás características dos xéneros e subxéneros estudados.		
CA2.5 - Comparar textos ou fragmentos literarios entre si e con outras manifestacións artísticas argumentando oralmente ou por escrito os elementos de semellanza e contraste, tanto no relativo a aspectos temáticos e de contido coma formais e expresivos, atendendo tamén aos seus valores éticos e estéticos.	O alumnado será capaz de comparar axeitadamente, desde o punto de vista temático, formal, ético e estético, textos procedentes da literatura universal con outras expresións culturais ou artísticas.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.2 - Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e coa axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, a partir da lectura de obras ou fragmentos significativos nos que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios.	O alumnado será quen de producir textos de intención literaria respectando as convencións dos xéneros e empregando con eficacia os principais recursos expresivos a través dun formato audiovisual.		
CA1.3 - Elaborar unha interpretación persoal a partir da lectura autónoma de obras relevantes da literatura universal atendendo a aspectos temáticos, estruturais e estilísticos, de xénero e subxénero, valores éticos e estéticos das obras, establecendo vínculos argumentados con outras obras e outras experiencias artísticas e culturais.	O alumnado será quen de trasladar a análise de textos literarios do patrimonio universal, expresando axeitadamente as súas claves interpretativas e comparándoas con outras expresións artísticas.		
CA1.4 - Acceder a diversas manifestacións da cultura literaria no marco dun itinerario lector persoal que enriqueza, de forma consciente e sistemática, a propia identidade lectora e que facilite compartir as propias experiencias de lectura utilizando unha metalinguaxe específica.	O alumnado será quen de acceder de maneira autónoma ás distintas manifestacións da cultura literaria, expresando de forma específica os motivos da súa elección e a experiencia lectora vinculada a ela.		
CA2.7 - Elaborar de maneira individual ou colectiva unha exposición multimodal que sitúe os textos lidos no seu horizonte histórico-cultural e que ofrezca unha panorámica de conxunto sobre movementos artísticos e obras relevantes da literatura universal.	O alumnado realizará, seguindo axeitadamente as pautas proporcionadas, unha exposición multimodal arredor das características fundamentais e evolución da literatura biográfica e existencial.	TI	55
CA2.8 - Realizar un proxecto de investigación sobre autoras de relevancia, obras literarias de contextos non occidentais ou sobre cuestións temáticas ou formais que acheguen unha mirada diversa e crítica sobre a construción de imaxinarios que propón a tradición literaria.	O alumnado será quen de realizar axeitadamente un proxecto de investigación sobre as grandes preocupacións da sociedade actual, previo á construción dun relato existencial en formato dixital.		
CA2.9 - Comentar textos de maneira crítica, de forma oral ou por escrito, e participar en conversacións literarias acerca de lecturas nas que se incorpore a perspectiva de xénero e nas que se poña en cuestión a mirada etnocéntrica propia do canon occidental, así como calquera outro discurso predominante na nosa sociedade que supoña opresión sobre calquera minoría.	O alumnado será capaz de participar en coloquios literarios, analizando correctamente as diferenzas entre os personaxes masculinos e femininos que protagonizan a narrativa existencial estudada.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Dicar o eu. Identidade e literatura. - Literatura testemuñal e biográfica: diarios, cartas, memorias etc. - Realidade ficticia ou realidade representada: autobiografías, autoficción etc. - Narrativa existencial: personaxes en crise. - Construción compartida da interpretación das obras a través de discusións ou conversacións literarias. - Análise dos elementos constitutivos do xénero literario e a súa relación co sentido da obra. Efectos na recepción

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - dos seus recursos expresivos. - Utilización da información socio-histórica, cultural e artística necesaria para interpretar as obras e comprender o seu lugar e importancia na tradición literaria. - Establecemento de vínculos intertextuais entre obras e outras manifestacións artísticas en función de temas, tópicos, estruturas, estilos e linguaxes. Elementos de continuidade e de ruptura. - Expresión argumentada da interpretación dos textos integrando os diferentes aspectos analizados e atendendo aos seus valores culturais, éticos e estéticos. - Lectura expresiva, dramatización e recitación dos textos atendendo aos procesos de comprensión e de oralización implicados. - Creación de textos de intención literaria a partir das obras lidas. - Participación en conversacións literarias e en intercambios de recomendacións lectoras en contextos presenciais e dixitais.

UD	Título da UD	Duración
3	Mundos de evasión: a novela de aventuras, romántica, policíaca e a literatura de terror	20

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.5 - Comparar textos ou fragmentos literarios entre si e con outras manifestacións artísticas argumentando oralmente ou por escrito os elementos de semellanza e contraste, tanto no relativo a aspectos temáticos e de contido coma formais e expresivos, atendendo tamén aos seus valores éticos e estéticos.	O alumnado será capaz de comparar axeitadamente, desde o punto de vista temático, formal, ético e estético, textos procedentes da literatura universal con outras expresións culturais ou artísticas.	PE	45
CA1.6 - Desenvolver proxectos de investigación que se concreten nunha exposición oral, nun texto argumentativo ou nunha presentación multimodal que mostren unha resposta persoal ao redor dunha cuestión que estableza vínculos argumentados entre os clásicos da literatura universal obxecto de lectura guiada e outros textos e manifestacións artísticas, en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe, recursos expresivos e valores éticos e estéticos.	O alumnado será quen de colaborar axeitadamente na creación dun muro dixital sobre as características fundamentais da narrativa de evasión, identificando os seus títulos e autores/as máis relevantes.		
CA2.1 - Explicar e argumentar a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra e das relacións externas do texto co seu contexto sociohistórico e coa tradición literaria, utilizando unha metalinguaxe específica e incorporando xuízos de valor vinculados á apreciación estética das obras.	O alumnado será capaz de interpretar correctamente os textos lidos, vinculándoos ao contexto da obra, á tradición literaria á que pertence e ás características dos xéneros e subxéneros estudados.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.7 - Elaborar de maneira individual ou colectiva unha exposición multimodal que sitúe os textos lidos no seu horizonte histórico-cultural e que ofrezca unha panorámica de conxunto sobre movementos artísticos e obras relevantes da literatura universal.	O alumnado será capaz de realizar, seguindo axeitadamente as pautas proporcionadas, unha exposición multimodal arredor das características esenciais das obras máis relevantes da narrativa de evasión.	TI	55
CA2.3 - Elaborar unha interpretación persoal a partir da lectura autónoma de obras relevantes da literatura universal atendendo a aspectos temáticos, estruturais e estilísticos, de xénero e subxénero, valores éticos e estéticos das obras, establecendo vínculos argumentados con outras obras e outras experiencias artísticas e culturais.	O alumnado será quen de trasladar a análise de textos literarios do patrimonio universal, expresando axeitadamente as súas claves interpretativas e comparándoas con outras expresións artísticas.		
CA2.9 - Comentar textos de maneira crítica, de forma oral ou por escrito, e participar en conversacións literarias acerca de lecturas nas que se incorpore a perspectiva de xénero e nas que se poña en cuestión a mirada etnocéntrica propia do canon occidental, así como calquera outro discurso predominante na nosa sociedade que supoña opresión sobre calquera minoría.	O alumnado será capaz de participar en coloquios literarios, analizando correctamente os paralelismos e diferenzas entre a produción narrativa dos autores/as máis destacados da literatura de evasión.		
CA3.4 - Acceder a diversas manifestacións da cultura literaria no marco dun itinerario lector persoal que enriqueza, de forma consciente e sistemática, a propia identidade lectora e que facilite compartir as propias experiencias de lectura utilizando unha metalinguaxe específica.	O alumnado será quen de acceder de maneira autónoma ás distintas manifestacións da cultura literaria, expresando de forma específica os motivos da súa elección e a experiencia lectora vinculada a ela.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Dicer o eu. Identidade e literatura. - Imaxinar o mundo, observar o mundo, actuar no mundo. - Mundos de evasión. A literatura de aventuras e a novela policial. Literatura de terror. - Construción compartida da interpretación das obras a través de discusións ou conversacións literarias. - Análise dos elementos constitutivos do xénero literario e a súa relación co sentido da obra. Efectos na recepción dos seus recursos expresivos. - Utilización da información socio-histórica, cultural e artística necesaria para interpretar as obras e comprender o seu lugar e importancia na tradición literaria. - Establecemento de vínculos intertextuais entre obras e outras manifestacións artísticas en función de temas, tópicos, estruturas, estilos e linguaxes. Elementos de continuidade e de ruptura. - Expresión argumentada da interpretación dos textos integrando os diferentes aspectos analizados e atendendo aos seus valores culturais, éticos e estéticos. - Selección das obras de maneira autónoma e coa axuda de recomendacións especializadas. - Expresión argumentada dos gustos lectores persoais. Diversificación do corpus lido. - Recomendación das lecturas en soportes variados atendendo a aspectos temáticos, formais e intertextuais.

UD	Título da UD	Duración
4	Dialogar cos demais: o teatro	25

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Explicar e argumentar a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra e das relacións externas do texto co seu contexto sociohistórico e coa tradición literaria, utilizando unha metalinguaxe específica e incorporando xuízos de valor vinculados á apreciación estética das obras.	O alumnado será capaz de interpretar correctamente os textos lidos, vinculándoos ao contexto da obra, á tradición literaria á que pertence e ás características dos xéneros e subxéneros estudados.	PE	50
CA2.5 - Comparar textos ou fragmentos literarios entre si e con outras manifestacións artísticas argumentando oralmente ou por escrito os elementos de semellanza e contraste, tanto no relativo a aspectos temáticos e de contido coma formais e expresivos, atendendo tamén aos seus valores éticos e estéticos.	O alumnado será capaz de comparar axeitadamente, desde o punto de vista temático, formal, ético e estético, textos procedentes da literatura universal con outras expresións culturais ou artísticas.		
CA2.6 - Desenvolver proxectos de investigación que se concreten nunha exposición oral, nun texto argumentativo ou nunha presentación multimodal que mostren unha resposta persoal, ao redor dunha cuestión que estableza vínculos argumentados entre os clásicos da literatura universal obxecto de lectura guiada e outros textos e manifestacións artísticas, en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe, recursos expresivos e valores éticos e estéticos.	O alumnado será quen de colaborar axeitadamente na creación e gravación dun guion teatral, establecendo de forma razoada os vínculos artísticos entre a literatura dramática e o mundo audiovisual.		
CA2.8 - Realizar un proxecto de investigación sobre autoras de relevancia, obras literarias de contextos non occidentais ou sobre cuestións temáticas ou formais que acheguen unha mirada diversa e crítica sobre a construción de imaxinarios que propón a tradición literaria.	O alumnado realizará axeitadamente un proxecto de investigación sobre as grandes preocupacións da sociedade actual, previo á construción dun guion teatral para súa interpretación posterior.	TI	50
CA1.4 - Acceder a diversas manifestacións da cultura literaria no marco dun itinerario lector persoal que enriqueza, de forma consciente e sistemática, a propia identidade lectora e que facilite compartir as propias experiencias de lectura utilizando unha metalinguaxe específica.	O alumnado será quen de acceder de maneira autónoma ás distintas manifestacións da cultura literaria, expresando de forma específica os motivos da súa elección e a experiencia lectora vinculada a ela.		
CA2.2 - Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e con axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, a partir da lectura de obras ou fragmentos significativos nos que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios.	O alumnado será quen de producir textos de intención literaria respectando as convencións dos xéneros e empregando con eficacia os principais recursos expresivos a través dun formato audiovisual.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.3 - Elaborar unha interpretación persoal a partir da lectura autónoma de obras relevantes da literatura universal atendendo a aspectos temáticos, estruturais e estilísticos, de xénero e subxénero, valores éticos e estéticos das obras, establecendo vínculos argumentados con outras obras e outras experiencias artísticas e culturais.	O alumnado será quen de trasladar a análise de textos literarios do patrimonio universal, expresando axeitadamente as súas claves interpretativas e comparándoas con outras expresións artísticas.		
CA3.7 - Elaborar de maneira individual ou colectiva unha exposición multimodal que sitúe os textos lidos no seu horizonte histórico-cultural e que ofrezca unha panorámica de conxunto sobre movementos artísticos e obras relevantes da literatura universal.	O alumnado será capaz de realizar, seguindo axeitadamente as pautas proporcionadas, unha exposición multimodal arredor das características fundamentais e evolución do teatro na literatura universal.		
CA3.8 - Comentar textos de maneira crítica, de forma oral ou por escrito, e participar en conversacións literarias acerca de lecturas nas que se incorpore a perspectiva de xénero e nas que se poña en cuestión a mirada etnocéntrica propia do canon occidental, así como calquera outro discurso predominante na nosa sociedade que supoña opresión sobre calquera minoría.	O alumnado será capaz de participar en coloquios literarios, analizando correctamente as diferenzas entre os personaxes masculinos e femininos que protagonizan as manifestacións teatrais estudadas.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Dicer o eu. Identidade e literatura. - Dialogar cos outros. - Fronte á lei ou ao destino: a traxedia. - Fronte ás convencións sociais: o drama. - Humor crítico, humor compracente: a comedia. - Construción compartida da interpretación das obras a través de discusións ou conversacións literarias. - Análise dos elementos constitutivos do xénero literario e a súa relación co sentido da obra. Efectos na recepción dos seus recursos expresivos. - Utilización da información socio-histórica, cultural e artística necesaria para interpretar as obras e comprender o seu lugar e importancia na tradición literaria. - Establecemento de vínculos intertextuais entre obras e outras manifestacións artísticas en función de temas, tópicos, estruturas, estilos e linguaxes. Elementos de continuidade e de ruptura. - Expresión argumentada da interpretación dos textos integrando os diferentes aspectos analizados e atendendo aos seus valores culturais, éticos e estéticos. - Lectura expresiva, dramatización e recitación dos textos atendendo aos procesos de comprensión e de oralización implicados. - Creación de textos de intención literaria a partir das obras lidas. - Utilización autónoma e frecuente de bibliotecas. Acceso a outras experiencias culturais. - Mobilización da experiencia persoal, lectora e cultural para establecer vínculos entre a obra lida e aspectos da actualidade ou con outras manifestacións artísticas.

UD	Título da UD	Duración
5	Mundos en imaxes: o cómic e o cine	15

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Explicar e argumentar a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra e das relacións externas do texto co seu contexto sociohistórico e coa tradición literaria, utilizando unha metalinguaxe específica e incorporando xuízos de valor vinculados á apreciación estética das obras.	O alumnado será capaz de interpretar correctamente os textos lidos, vinculándoos ao contexto da obra, á tradición literaria á que pertence e ás características dos xéneros e subxéneros estudados.	PE	60
CA1.2 - Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e coa axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, a partir da lectura de obras ou fragmentos significativos nos que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios.	O alumnado será quen de producir textos de intención literaria respectando as convencións dos xéneros e empregando con eficacia os principais recursos expresivos a través dun formato audiovisual.		
CA2.5 - Comparar textos ou fragmentos literarios entre si e con outras manifestacións artísticas argumentando oralmente ou por escrito os elementos de semellanza e contraste, tanto no relativo a aspectos temáticos e de contido coma formais e expresivos, atendendo tamén aos seus valores éticos e estéticos.	O alumnado será capaz de comparar axeitadamente, desde o punto de vista temático, formal, ético e estético, textos procedentes do cómic con outras expresións culturais ou artísticas, como o cinema.		
CA2.6 - Desenvolver proxectos de investigación que se concreten nunha exposición oral, nun texto argumentativo ou nunha presentación multimodal que mostren unha resposta persoal, ao redor dunha cuestión que estableza vínculos argumentados entre os clásicos da literatura universal obxecto de lectura guiada e outros textos e manifestacións artísticas, en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe, recursos expresivos e valores éticos e estéticos.	O alumnado será quen de colaborar axeitadamente na elaboración dun relato dixital coa aplicación Storyboard ou similar que reproduza de forma creativa parte de trama dunha película baseada nun cómic.	TI	40
CA1.4 - Acceder a diversas manifestacións da cultura literaria no marco dun itinerario lector persoal que enriqueza, de forma consciente e sistemática, a propia identidade lectora e que facilite compartir as propias experiencias de lectura utilizando unha metalinguaxe específica.	O alumnado será quen de acceder de maneira autónoma ás distintas manifestacións da cultura literaria, expresando de forma específica os motivos da súa elección e a experiencia lectora vinculada a ela.		
CA3.7 - Elaborar de maneira individual ou colectiva unha exposición multimodal que sitúe os textos lidos no seu horizonte histórico-cultural e que ofrezca unha panorámica de conxunto sobre movementos artísticos e obras relevantes da literatura universal.	O alumnado será quen de realizar axeitadamente unha exposición multimodal comparando a película visionada en clase, o cómic orixinal e o produto creado polo grupo cunha aplicación dixital.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.8 - Comentar textos de maneira crítica, de forma oral ou por escrito, e participar en conversacións literarias acerca de lecturas nas que se incorpore a perspectiva de xénero e nas que se poña en cuestión a mirada etnocéntrica propia do canon occidental, así como calquera outro discurso predominante na nosa sociedade que supoña opresión sobre calquera minoría.	O alumnado será quen de participar nun debate, analizando correctamente os paralelismos e diferenzas entre a película visionada en clase, o cómic do que procede e o relato dixital creado polo grupo.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Dicer o eu. Identidade e literatura. - Imaxinar o mundo, observar o mundo, actuar no mundo. - Mundos en imaxes. O cómic. O cinema. - Construción compartida da interpretación das obras a través de discusións ou conversacións literarias. - Análise dos elementos constitutivos do xénero literario e a súa relación co sentido da obra. Efectos na recepción dos seus recursos expresivos. - Identificación e análise dos tópicos literarios como elementos de continuidade na creación literaria. - Utilización da información socio-histórica, cultural e artística necesaria para interpretar as obras e comprender o seu lugar e importancia na tradición literaria. - Establecemento de vínculos intertextuais entre obras e outras manifestacións artísticas en función de temas, tópicos, estruturas, estilos e linguaxes. Elementos de continuidade e de ruptura. - Expresión argumentada da interpretación dos textos integrando os diferentes aspectos analizados e atendendo aos seus valores culturais, éticos e estéticos. - Lectura expresiva, dramatización e recitación dos textos atendendo aos procesos de comprensión e de oralización implicados. - Creación de textos de intención literaria a partir das obras lidas. - Utilización autónoma e frecuente de bibliotecas. Acceso a outras experiencias culturais. - Mobilización da experiencia persoal, lectora e cultural para establecer vínculos entre a obra lida e aspectos da actualidade ou con outras manifestacións artísticas.

UD	Título da UD	Duración
6	Mundos imaxinados: mitos, utopías, distopías e ciencia ficción	15

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
--------------------------------	-------------------------------	-----------	----------

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.5 - Comparar textos ou fragmentos literarios entre si e con outras manifestacións artísticas argumentando oralmente ou por escrito os elementos de semellanza e contraste, tanto no relativo a aspectos temáticos e de contido coma formais e expresivos, atendendo tamén aos seus valores éticos e estéticos.	O alumnado será capaz de comparar axeitadamente, desde o punto de vista temático, formal, ético e estético, textos procedentes da literatura universal con outras expresións culturais ou artísticas.		
CA1.8 - Realizar un proxecto de investigación sobre autoras de relevancia, obras literarias de contextos non occidentais ou sobre cuestións temáticas ou formais que acheguen unha mirada diversa e crítica sobre a construción de imaxinarios que propón a tradición literaria.	O alumnado realizará axeitadamente un proxecto de investigación sobre as grandes heroínas da literatura mítica para a construción dun REA sobre as figuras fantásticas da tradición literaria.		
CA2.1 - Explicar e argumentar a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra e das relacións externas do texto co seu contexto sociohistórico e coa tradición literaria, utilizando unha metalinguaxe específica e incorporando xuízos de valor vinculados á apreciación estética das obras.	O alumnado será capaz de interpretar correctamente os textos lidos, vinculándoos ao contexto da obra, á tradición literaria á que pertence e ás características dos xéneros e subxéneros estudados.	PE	70
CA2.6 - Desenvolver proxectos de investigación que se concreten nunha exposición oral, nun texto argumentativo ou nunha presentación multimodal que mostren unha resposta persoal, ao redor dunha cuestión que estableza vínculos argumentados entre os clásicos da literatura universal obxecto de lectura guiada e outros textos e manifestacións artísticas, en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe, recursos expresivos e valores éticos e estéticos.	O alumnado será quen de colaborar axeitadamente na creación dun REA sobre mitoloxía, establecendo de forma razoada os vínculos entre a literatura fantástica, o cómic, o cine e o mundo audiovisual.		
CA3.2 - Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e coa axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, a partir da lectura de obras ou fragmentos significativos nos que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios.	O alumnado será quen de producir textos de intención literaria respectando as convencións dos xéneros e empregando con eficacia os principais recursos expresivos a través dun formato dixital.		
CA2.3 - Elaborar unha interpretación persoal a partir da lectura autónoma de obras relevantes da literatura universal atendendo a aspectos temáticos, estruturais e estilísticos, de xénero e subxénero, valores éticos e estéticos das obras, establecendo vínculos argumentados con outras obras e outras experiencias artísticas e culturais.	O alumnado será quen de trasladar a análise de textos literarios do patrimonio universal, expresando axeitadamente as súas claves interpretativas e comparándoas con outras expresións artísticas.		
CA2.4 - Acceder a diversas manifestacións da cultura literaria no marco dun itinerario lector persoal que enriqueza, de forma consciente e sistemática, a propia identidade lectora e que facilite compartir as propias experiencias de lectura utilizando unha metalinguaxe específica.	O alumnado será quen de acceder de maneira autónoma ás distintas manifestacións da cultura literaria, expresando de forma específica os motivos da súa elección e a experiencia lectora vinculada a ela.	TI	30

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.7 - Elaborar de maneira individual ou colectiva unha exposición multimodal que sitúe os textos lidos no seu horizonte histórico-cultural e que ofrezca unha panorámica de conxunto sobre movementos artísticos e obras relevantes da literatura universal.	O alumnado será capaz de realizar, seguindo axeitadamente as pautas proporcionadas, unha exposición multimodal arredor das características fundamentais dos seres fantásticos na literatura universal.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Dicar o eu. Identidade e literatura. - Imaxinar o mundo, observar o mundo, actuar no mundo. - Mundos imaxinados: mitos e narrativa. Mitoloxías. Heroes e heroínas. Viaxes imaxinarias. Espazos e criaturas fantásticas. Utopías, distopías, ciencia ficción. - Construción compartida da interpretación das obras a través de discusións ou conversacións literarias. - Análise dos elementos constitutivos do xénero literario e a súa relación co sentido da obra. Efectos na recepción dos seus recursos expresivos. - Utilización da información socio-histórica, cultural e artística necesaria para interpretar as obras e comprender o seu lugar e importancia na tradición literaria. - Establecemento de vínculos intertextuais entre obras e outras manifestacións artísticas en función de temas, tópicos, estruturas, estilos e linguaxes. Elementos de continuidade e de ruptura. - Expresión argumentada da interpretación dos textos integrando os diferentes aspectos analizados e atendendo aos seus valores culturais, éticos e estéticos. - Creación de textos de intención literaria a partir das obras lidas. - Selección das obras de maneira autónoma e coa axuda de recomendacións especializadas. - Expresión da experiencia lectora utilizando unha metalinguaxe específica e atendendo a aspectos temáticos, estruturais, estilísticos, xenéricos e aos valores éticos e estéticos das obras.

UD	Título da UD	Duración
7	Mundos observados: o literatura das ideas	15

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Explicar e argumentar a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra e das relacións externas do texto co seu contexto sociohistórico e coa tradición literaria, utilizando unha metalinguaxe específica e incorporando xuízos de valor vinculados á apreciación estética das obras.	O alumnado será capaz de interpretar correctamente os textos lidos, vinculándoos ao contexto da obra, á tradición literaria á que pertence e ás características dos xéneros e subxéneros estudados.	PE	60

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.8 - Realizar un proxecto de investigación sobre autoras de relevancia, obras literarias de contextos non occidentais ou sobre cuestións temáticas ou formais que acheguen unha mirada diversa e crítica sobre a construción de imaxinarios que propón a tradición literaria.	O alumnado será quen de realizar axeitadamente un proxecto de investigación sobre a produción narrativa das principais autoras da literatura universal e as temáticas ás que se achegaron.		
CA3.2 - Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e coa axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, a partir da lectura de obras ou fragmentos significativos nos que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios.	O alumnado será quen de producir textos de intención literaria respectando as convencións dos xéneros e empregando con eficacia os principais recursos expresivos a través dun formato dixital.		
CA3.5 - Comparar textos ou fragmentos literarios entre si e con outras manifestacións artísticas argumentando oralmente ou por escrito os elementos de semellanza e contraste, tanto no relativo a aspectos temáticos e de contido coma formais e expresivos, atendendo tamén aos seus valores éticos e estéticos.	O alumnado será capaz de comparar axeitadamente, desde o punto de vista temático, formal, ético e estético, textos procedentes da literatura universal con outras expresións culturais ou artísticas.		
CA3.6 - Desenvolver proxectos de investigación que se concreten nunha exposición oral, nun texto argumentativo ou nunha presentación multimodal que mostren unha resposta persoal ao redor dunha cuestión que estableza vínculos argumentados entre os clásicos da literatura universal obxecto de lectura guiada e outros textos e manifestacións artísticas, en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe, recursos expresivos e valores éticos e estéticos.	O alumnado será quen de colaborar axeitadamente na creación dun muro dixital sobre a traxectoria narrativa das grandes autoras da literatura universal e os temas máis representativos da súa produción.		
CA1.7 - Elaborar de maneira individual ou colectiva unha exposición multimodal que sitúe os textos lidos no seu horizonte histórico-cultural e que ofrezca unha panorámica de conxunto sobre movementos artísticos e obras relevantes da literatura universal.	O alumnado será capaz de realizar, seguindo axeitadamente as pautas proporcionadas, unha exposición multimodal arredor das características fundamentais do conto e a novela na literatura universal.		
CA1.9 - Comentar textos de maneira crítica, de forma oral ou por escrito, e participar en conversacións literarias acerca de lecturas nas que se incorpore a perspectiva de xénero e nas que se poña en cuestión a mirada etnocéntrica propia do canon occidental, así como calquera outro discurso predominante na nosa sociedade que supoña opresión sobre calquera minoría.	O alumnado será capaz de participar en coloquios literarios, analizando correctamente os paralelismos e diferenzas entre a produción narrativa das autoras máis destacadas da literatura universal.	TI	40
CA2.4 - Acceder a diversas manifestacións da cultura literaria no marco dun itinerario lector persoal que enriqueza, de forma consciente e sistemática, a propia identidade lectora e que facilite compartir as propias experiencias de lectura utilizando unha metalinguaxe específica.	O alumnado será quen de acceder de maneira autónoma ás distintas manifestacións da cultura literaria, expresando de forma específica os motivos da súa elección e a experiencia lectora vinculada a ela.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.3 - Elaborar unha interpretación persoal a partir da lectura autónoma de obras relevantes da literatura universal, atendendo a aspectos temáticos, estruturais e estilísticos, de xénero e subxénero, valores éticos e estéticos das obras e establecendo vínculos argumentados con outras obras e outras experiencias artísticas e culturais.	O alumnado será quen de trasladar a análise de textos literarios do patrimonio universal, expresando axeitadamente as súas claves interpretativas e comparándoas con outras expresións artísticas.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Dicar o eu. Identidade e literatura. - Imaxinar o mundo, observar o mundo, actuar no mundo. - ¿Mundos observados: conto e novela. Bildungsroman ou novela de formación. Espazos privados, espazos públicos: afectos íntimos e lazos sociais. Desigualdades, discriminación, violencias. Guerra e revolución. Migracións e identidades culturais. Colonialismo e emancipación. Diálogos co poder. - A arte como compromiso: o ensaio. A literatura de ideas - Construción compartida da interpretación das obras a través de discusións ou conversacións literarias. - Análise dos elementos constitutivos do xénero literario e a súa relación co sentido da obra. Efectos na recepción dos seus recursos expresivos. - Utilización da información socio-histórica, cultural e artística necesaria para interpretar as obras e comprender o seu lugar e importancia na tradición literaria. - Establecemento de vínculos intertextuais entre obras e outras manifestacións artísticas en función de temas, tópicos, estruturas, estilos e linguaxes. Elementos de continuidade e de ruptura. - Indagación arredor do funcionamento da literatura como artefacto ideolóxico determinante na construción dos imaxinarios sociais e culturais, facendo fincapé na perspectiva de xénero. - Expresión argumentada da interpretación dos textos integrando os diferentes aspectos analizados e atendendo aos seus valores culturais, éticos e estéticos. - Participación en conversacións literarias e en intercambios de recomendacións lectoras en contextos presenciais e dixitais. - Expresión argumentada dos gustos lectores persoais. Diversificación do corpus lido. - Expresión da experiencia lectora utilizando unha metalinguaxe específica e atendendo a aspectos temáticos, estruturais, estilísticos, xenéricos e aos valores éticos e estéticos das obras. - Mobilización da experiencia persoal, lectora e cultural para establecer vínculos entre a obra lida e aspectos da actualidade ou con outras manifestacións artísticas. - Recomendación das lecturas en soportes variados atendendo a aspectos temáticos, formais e intertextuais.

UD	Título da UD	Duración
8	O ser humano, os animais e a natureza na poesía, a narrativa e o ensaio	5

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.8 - Realizar un proxecto de investigación sobre autoras de relevancia, obras literarias de contextos non occidentais ou sobre cuestións temáticas ou formais que acheguen unha mirada diversa e crítica sobre a construción de imaxinarios que propón a tradición literaria.	O alumnado será quen de realizar axeitadamente un proxecto de investigación sobre a relación de autores/as e obras de distintos xéneros que abordan a importancia da natureza para a humanidade.	PE	55
CA2.2 - Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e con axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, a partir da lectura de obras ou fragmentos significativos nos que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios.	O alumnado será quen de producir textos de intención literaria respectando as convencións dos xéneros e empregando con eficacia os principais recursos expresivos a través dun formato dixital.		
CA3.5 - Comparar textos ou fragmentos literarios entre si e con outras manifestacións artísticas argumentando oralmente ou por escrito os elementos de semellanza e contraste, tanto no relativo a aspectos temáticos e de contido coma formais e expresivos, atendendo tamén aos seus valores éticos e estéticos.	O alumnado será capaz de comparar axeitadamente, desde o punto de vista temático, formal, ético e estético, textos que aborden o valor da natureza con outras expresións culturais ou artísticas.		
CA3.6 - Desenvolver proxectos de investigación que se concreten nunha exposición oral, nun texto argumentativo ou nunha presentación multimodal que mostren unha resposta persoal ao redor dunha cuestión que estableza vínculos argumentados entre os clásicos da literatura universal obxecto de lectura guiada e outros textos e manifestacións artísticas, en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe, recursos expresivos e valores éticos e estéticos.	O alumnado será quen de colaborar axeitadamente na creación dunha webquest sobre a presenza da natureza na literatura desde a antigüidade ata os nosos días, aloxando o produto final no blogue de aula.		
CA1.7 - Elaborar de maneira individual ou colectiva unha exposición multimodal que sitúe os textos lidos no seu horizonte histórico-cultural e que ofrezca unha panorámica de conxunto sobre movementos artísticos e obras relevantes da literatura universal.	O alumnado será quen de realizar axeitadamente, seguindo as pautas proporcionadas en clase, unha exposición multimodal arredor da presenza da natureza na literatura universal e a actualidade do tema.	TI	45
CA1.9 - Comentar textos de maneira crítica, de forma oral ou por escrito, e participar en conversacións literarias acerca de lecturas nas que se incorpore a perspectiva de xénero e nas que se poña en cuestión a mirada etnocéntrica propia do canon occidental, así como calquera outro discurso predominante na nosa sociedade que supoña opresión sobre calquera minoría.	O alumnado será quen de participar nun debate, analizando correctamente os textos literarios que describen a relación do ser humano coa natureza e co mundo animal, incentivando o seu coidado.		
CA3.3 - Elaborar unha interpretación persoal a partir da lectura autónoma de obras relevantes da literatura universal, atendendo a aspectos temáticos, estruturais e estilísticos, de xénero e subxénero, valores éticos e estéticos das obras e establecendo vínculos argumentados con outras obras e outras experiencias artísticas e culturais.	O alumnado será quen de trasladar a análise de textos literarios do patrimonio universal, expresando axeitadamente as súas claves interpretativas e comparándoas con outras expresións artísticas.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.4 - Acceder a diversas manifestacións da cultura literaria no marco dun itinerario lector persoal que enriqueza, de forma consciente e sistemática, a propia identidade lectora e que facilite compartir as propias experiencias de lectura utilizando unha metalinguaxe específica.	O alumnado será quen de acceder de maneira autónoma ás distintas manifestacións da cultura literaria, expresando de forma específica os motivos da súa elección e a experiencia lectora vinculada a ela.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Dicar o eu. Identidade e literatura. - O ser humano, os animais e a natureza: admiración, sobrecollemento, denuncia. Poesía, narrativa e ensaio. - Construción compartida da interpretación das obras a través de discusións ou conversacións literarias. - Análise dos elementos constitutivos do xénero literario e a súa relación co sentido da obra. Efectos na recepción dos seus recursos expresivos. - Utilización da información socio-histórica, cultural e artística necesaria para interpretar as obras e comprender o seu lugar e importancia na tradición literaria. - Establecemento de vínculos intertextuais entre obras e outras manifestacións artísticas en función de temas, tópicos, estruturas, estilos e linguaxes. Elementos de continuidade e de ruptura. - Indagación arredor do funcionamento da literatura como artefacto ideolóxico determinante na construción dos imaxinarios sociais e culturais, facendo fincapé na perspectiva de xénero. - Expresión argumentada da interpretación dos textos integrando os diferentes aspectos analizados e atendendo aos seus valores culturais, éticos e estéticos. - Creación de textos de intención literaria a partir das obras lidas. - Selección das obras de maneira autónoma e coa axuda de recomendacións especializadas. - Participación en conversacións literarias e en intercambios de recomendacións lectoras en contextos presenciais e dixitais. - Utilización autónoma e frecuente de bibliotecas. Acceso a outras experiencias culturais. - Expresión da experiencia lectora utilizando unha metalinguaxe específica e atendendo a aspectos temáticos, estruturais, estilísticos, xenéricos e aos valores éticos e estéticos das obras. - Mobilización da experiencia persoal, lectora e cultural para establecer vínculos entre a obra lida e aspectos da actualidade ou con outras manifestacións artísticas. - Recomendación das lecturas en soportes variados atendendo a aspectos temáticos, formais e intertextuais.

4.1. Concrecións metodolóxicas

A intervención educativa en Literatura Universal pretende desenvolver o pensamento de carácter abstracto e formal, favorecendo a autonomía do alumnado e, ao mesmo tempo, estimulando as súas habilidades para o traballo en equipo. Este enfoque metodolóxico está baseado fundamentalmente na dimensión investigadora dos estudantes e na toma de decisións responsables, asentadas no seu espírito crítico e reflexivo, a través da elaboración de actividades que precisen dun proceso de descubrimento e análise autónomos.

Polo tanto, o currículo da materia propicia o acceso directo ao coñecemento por parte do alumnado, sen necesidade de que o docente adopte o rol de transmisor ou formador único, outorgando unha maior importancia á indagación, á consulta e selección da información e ao tratamento e transformación desta en coñecemento a través do emprego

das TIC, como fontes de acceso ao saber e como ferramentas de presentación de traballos, respectando as convencións da tipoloxía textual utilizada. Esta perspectiva procura capacitar ao alumnado para aprender a aprender, realizando as inferencias necesarias, achegándose ao coñecemento dos distintos xéneros e movementos literarios, vinculando as obras con outros textos ou expresións artísticas e, sobre todo, formando lectores e lectoras competentes.

Para que esta metodoloxía acade a efectividade desexada, é imprescindible conferirlle un carácter interdisciplinar, relacionando a materia de Literatura Universal con outras disciplinas do currículo, dotando ao alumnado da capacidade lingüística que lle permita amosar, vincular e extrapolar de forma coherente, cohesionada e adecuada os coñecementos adquiridos noutras materias. A colaboración transversal cos departamentos lingüísticos dos centros, co Equipo de Dinamización da Lingua Galega e coa Biblioteca Escolar constituirá un apoio importante para mellorar a asimilación de capacidades e coñecementos sobre a comunicación. Todos eles, de xeito coordinado, deberán contribuír a enriquecer os procesos de produción e recepción oral, escrita e multimodal, así como a alfabetización informacional. As accións concretas favorecen, ademais, a creación e organización de proxectos colaborativos e significativos para o alumnado.

Estes principios han de aplicarse arredor de contidos concretos, polo que convén definir o seu campo de actuación en conexión coas actividades máis relevantes da materia de Literatura Universal. Polo tanto, planificarase o traballo na aula a partir das seguintes concrecións metodolóxicas:

1) Deseño de actividades complexas a partir de textos literarios extraídos do patrimonio universal, de forma que o alumnado deba empregar un amplo abano de recursos e saberes para poder afrontar con eficacia a súa interpretación, favorecendo o desenvolvemento do pensamento crítico e creativo.

2) Distribución flexible dos espazos, sempre que sexa posible, propiciando o traballo colaborativo a través de distintos tipos de agrupamentos. Así, o gran grupo é axeitado para a posta en común e corrección de tarefas, a identificación dos coñecementos previos do alumnado á hora de iniciar unha nova unidade didáctica, a revisión e síntese final, os debates, a realización de exposicións orais ou multimedia ou o visionado de recursos audiovisuais. Os pequenos grupos son idóneos para o desenvolvemento de proxectos de investigación. Pola súa parte, o traballo por parellas enriquece as exposicións orais e as actividades de creación literaria. Finalmente, as actividades individuais son aplicables ás probas escritas.

3) Emprego de estratexias para traballar transversalmente a comprensión e a recomendación lectora a través da expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual e o fomento da creatividade:

-Lectura autónoma de obras relevantes da literatura universal para suscitar reflexión e debate sobre a experiencia lectora de cada alumno e alumna, establecendo vínculos de maneira argumentada entre a obra lida e aspectos da actualidade, así como con outros textos, autores e autoras, tópicos e manifestacións artísticas e culturais.

-Lectura de textos adscritos aos distintos xéneros discursivos para captar a información relevante, realizar as inferencias necesarias para a súa correcta e completa comprensión, recoñecer a relación entre a idea principal e as secundarias, identificar a súa estrutura interna e externa e interpretar os fragmentos propostos, tendo en conta as súas características formais e temáticas.

-Lectura dixital (e-book ou PDF, entre outros), para o desenvolvemento dunha competencia lectora parcialmente diferente á empregada na comprensión e análise dos textos impresos. No caso dos xéneros dixitais, é necesaria a correcta observación e interpretación do hipertexto para asimilar completamente a multiplicidade de significados do fragmento base. Polo tanto, o lector ou lectora adquire un maior protagonismo ao construír o seu propio itinerario de lectura, fronte á linealidade do proceso asociado ao libro impreso ou tradicional.

-Lectura guiada, comprensiva e expresiva de textos pertencentes á literatura universal, para a identificación de itinerarios temáticos e xenéricos, a análise dos seus elementos constitutivos, os seus efectos no receptor, a localización da información sociohistórica, cultural e artística asociada á tradición literaria á que representa e os seus vínculos intertextuais.

-Configuración de grupos de traballo colaborativos para o desenvolvemento de actividades que vinculen as obras lidas con certos aspectos da literatura, a historia, a sociedade e a actualidade, outros textos e manifestacións artísticas e culturais. A partir da lectura das obras seleccionadas, deseñaranse REA, actividades de gamificación, catálogos ou menús literarios, produtos multimedia nas que se condensen as reflexións e conclusións de lectura e

coloquios literarios, entre outros.

-Composición de recomendacións ou recensións das obras de lectura traballadas a través de exposicións orais, booktrailers e outras aplicacións multimedia de carácter compilatorio.

4) Utilización de recursos para mellorar a oralidade a través dun amplo corpus de materiais audiovisuais que incidan na comprensión de textos académicos e literarios, favorezan a interpretación doutras manifestacións artísticas como a danza, a música ou o cine e desenvolvan a capacidade estética do alumnado.

5) Creación de textos escritos con diversas finalidades (narrar, describir, informar, expoñer, argumentar...), pertencentes aos ámbitos literario e académico, seguindo as distintas fases da construción textual: a planificación das ideas a través dun borrador, determinando o propósito comunicativo e o destinatario; a redacción; a revisión e a edición final, incidindo na corrección formal (puntuación, ortografía, estruturas gramaticais, ampliación de vocabulario e presentación).

6) Elaboración de resumos, esquemas, sínteses e mapas conceptuais a partir de textos orais e escritos para fomentar no alumnado a conciencia da propia comprensión textual.

7) Exercitación de comentarios e actividades de comprensión de textos escritos e multimodais literarios referidos á forma e ao contido dos fragmentos propostos, vinculándoos temática e/ou estilisticamente con outras expresións ou manifestacións artísticas.

8) Creación de textos con intención literaria e conciencia de estilo a partir de modelos dados, en distintos soportes, respectando os diferentes moldes xenéricos.

9) Deseño de proxectos de investigación sobre temas curriculares que impliquen a procura e selección da información procedente de diversas fontes e a súa transformación nun produto final a través do que o alumnado transfira as súas propias conclusións e as comunique de xeito orixinal e creativo.

10) Emprego de dicionarios impresos e dixitais, propiciando o seu uso como unha forma de ampliar o caudal léxico do alumnado e de resolver as súas dúbidas lingüísticas e morfosintácticas.

11) Manexo dos recursos propios das Tecnoloxías da Información e a Comunicación para a procura de datos, a realización de traballos multimedia e a creación de espazos virtuais con material didáctico integrado.

12) Utilización dos fondos, servizos e recursos da Biblioteca escolar como espazo creativo de aprendizaxe e construción de novos coñecementos a través da consulta de libros, dicionarios, xornais, materiais audiovisuais, potenciando tamén a lectura autónoma para a creación dunha identidade lectora sólida e definida, fundamentada no enriquecemento cultural e a interrelación entre as distintas áreas do saber.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
Documentos e recursos elaborados ou facilitados polo profesor ou profesora.
Escolma de textos variados orais, escritos e multimodais en diversos formatos e soportes.
Selección de fragmentos e/ou obras de lectura obrigatorias e voluntarias coas súas correspondentes guías de lectura.
Boletíns con actividades de reforzo, ampliación e recuperación.
Actividades interactivas, animacións, vídeos e espazos dixitais para a construción de novas aprendizaxes.
Recursos e aplicacións informáticas e multimedia.

Materiais de investigación e consulta.

Emprego do debate como ferramenta que estimula o seu interese e a súa capacidade para reflexionar, relacionar, consolidar coñecementos, respectar opinións e extraer conclusións.

A selección dos materiais docentes que integran a programación didáctica da materia de Literatura Universal debe adaptarse ao modelo de intervención educativa proposto. Neste sentido, ha de dar resposta á adecuación ao contexto do centro, á correspondencia cos obxectivos trazados, á coherencia cos contidos e temas transversais estudados e o seu grao de adquisición e dificultade e aos criterios de avaliación definidos. Ademais, debe abarcar unha grande variedade de actividades individuais e grupais que poñan en práctica os conceptos e procedementos estudados e aborden axeitadamente a atención á diversidade na aula. Finalmente, todos os recursos utilizados han de presentar unha claridade expositiva que favoreza a inmediata comprensión oral e escrita do alumnado.

Así pois, a proposta metodolóxica para a materia de Literatura Universal supón, ademais dos materiais teóricos necesarios para o desenvolvemento de cada unidade didáctica, o emprego dunha grande variedade de textos literarios orais, escritos e multimodais para a súa análise e comentario.

A escolma de fragmentos e obras de lectura obrigatorias e voluntarias, como obxecto de observación, reflexión, comentario e crítica, pretende enriquecer a experiencia lectora do alumnado, a través de textos de autores e autoras relevantes da literatura clásica e contemporánea, procedentes do patrimonio universal. Así mesmo, convén insistir no deseño de actividades que favorezan o desenvolvemento do pensamento abstracto e asociativo dos e das estudantes, establecendo as relacións histórico-culturais entre as obras literarias e outras manifestacións artísticas e/ou filosóficas do mesmo ou distinto período cronolóxico. Planifícanse, polo tanto, tarefas nas que prime a análise intra e intertextual, así como o estudo da evolución dos temas, tópicos, estruturas e códigos comunicativos ao longo da historia de literatura, en comunión cos cambios na mentalidade e na organización social operados desde a Idade Media ata a actualidade.

O emprego de fichas de traballo, actividades interactivas, animacións, vídeos e aplicacións multimedia permiten o reforzo, consolidación e afondamento das aprendizaxes adquiridas, a escoita activa, a empatía e o debate a través de tarefas competenciais próximas á realidade persoal, social e académica do alumnado. Favorece tamén a investigación sobre temas de actualidade e problemas reais e a activación de estratexias e mecanismos de comprensión lectora a partir de textos literarios e non literarios, posto que implica a procura de información, a interpretación e relación dos datos obtidos e a reflexión sobre o contido e a forma.

O visionado de material cinematográfico e audiovisual sentará as bases do coloquio posterior e servirá para afondar nos contidos abordados en cada unidade, ademais de propiciar o traballo investigador, grupal e por proxectos proposto nas unidades didácticas da materia.

O emprego das TIC constitúe un recurso ineludible, pois actúa como ferramenta fundamental para a obtención de información, a súa transformación en coñecemento propio e a difusión dos resultados de proxectos e traballos de investigación. Potenciarase a creación de recursos dixitais individuais, como o portfolio ou o diario de lectura; colectivos, como o blogue de aula ou os murais interactivos; ou a utilización de aplicacións informáticas para a gravación das producións orais dos estudantes. Neste sentido, recoméndanse, entre outros, os seguintes materiais de consulta:

Diccionario da Real Academia Española: www.rae.es

Diccionario Panhispánico de Dúvidas: www.rae.es/dpd

Compilación da obra lírica dos poetas máis relevantes en lingua castelá: www.los-poetas.com

Espazo para a creación poética propia, a confección de libros virtuais, a compilación lírica e o comentario de textos de outros autores: www.poemas-del-alma.com

Ampla colección de audio e videopoemas: www.palabravirtual.com

Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes: <http://cervantesvirtual.com>

Portal de recursos educativos Leer.es: <https://leer.es/>

Biblioteca dixital con máis de catro mil títulos de Literatura clásica e contemporánea en castelán: <http://eleo.mecd.gob.es/opac/?locale=es#indice>

Plataforma educativa para traballar a comprensión lectora: <https://www.intralineas.com/>

Páxina web do ITE (Instituto Nacional de Tecnoloxías Educativas: <https://intef.es/recursos-educativos/recursos-para-el-aprendizaje-en-linea/>

Wikiversidad: <https://es.wikiversity.org/wiki/Portada>

Lugares, libros e autores: <https://www.worldliteraryatlas.com/es>
 Literatura universal, en español: <https://www.march.es/es/madrid/literatura-universal-espanol>
 Poéticas: http://poeticas.es/?page_id=2
 A media voz: <http://amediavoz.com/traduccion.es>
 Cine e educación: <https://educomunicacion.es/cineyeducacion/index.htm>

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

Na primeira semana de clase, haberá unha proba escrita sobre cuestións propias da materia a efectos de achegar datos para a avaliación inicial e coñecer os intereses do alumnado.

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	13	10	14	22	12	10	14	5	100
Proba escrita	25	45	45	50	60	70	60	55	50
Táboa de indicadores	75	55	55	50	40	30	40	45	50

Criterios de cualificación:

En cada avaliación, ponderaranse dúas variables:

- Traballos individuais e proba sinxela (40%)
- Traballo na aula, traballos en grupo, proxectos segundo táboas de indicadores (rúbricas, escalas de valoración, etc): formulación de dúbidas, traballos escritos, proposta de accións, participación no traballo grupal con adecuación ás normas de cortesía lingüística, elaboración de proxectos e exposicións. (60%)

Avaliación final:

O alumnado superará a materia en dous supostos:

- Ten avaliación positiva nas tres avaliacións.
- A media entre as tres avaliacións é igual ou superior a 5.

A cualificación final será a media aritmética das tres avaliacións.

En cada avaliación, ponderaranse dúas variables:

- Traballos individuais e proba sinxela (40%)
- Traballo na aula, traballos en grupo, proxectos segundo táboas de indicadores (rúbricas, escalas de valoración, etc): formulación de dúbidas, traballos escritos, proposta de accións, participación no traballo grupal con adecuación ás normas de cortesía lingüística, elaboración de proxectos e exposicións. (60%)

Avaliación final:

O alumnado superará a materia en dous supostos:

- Ten avaliación positiva nas tres avaliacións.
- A media entre as tres avaliacións é igual ou superior a 5.

A cualificación final será a media aritmética das tres avaliacións. Séguese, en consecuencia, a ponderación establecida en cada unidade para o total do curso.

Nota bene: Naquelas unidades de carácter transversal, é dicir, aquelas que están planificadas para seren leccionadas

en máis dunha avaliación, o peso atribuído a esas unidades en relación co total do curso será distribuído entre as avaliacións en que se imparten de xeito equitativo.

Criterios de recuperación:

- Procedemento para recuperar as avaliacións suspensas:

A final de curso o alumnado terá dereito a unha recuperación total ou parcial da materia: Se algún alumno tivese unha avaliación suspensa (avaliación), é dicir, se non alcanzase unha media de 5 faríasele unha recuperación desa sección. Se pola contra tivese toda a materia suspensa faría un exame de toda a materia. En todo caso, as notas obtidas nestas recuperacións serán as de referencia no apartado de probas escritas (40%) para achar as medias. Do mesmo xeito, tamén se permitirá a entrega das tarefas pendentes para recuperar a porcentaxe correspondente ao bloque de traballo (60%).

En caso de non ter superada a materia segundo os anteriores supostos antes da avaliación final ordinaria, esta poderá recuperarse mediante a realización dun exame global. A cualificación será positiva en caso de acadar 5 ou máis puntos.

En caso de non superar a materia na convocatoria ordinaria, accederase a unha proba global que se realizará no mes de xuño, segundo calendario establecido por xefatura de estudos. A cualificación será positiva en caso de acadar 5 ou máis puntos.

5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

No curso actual non hai alumnado que teña pendente a materia de Literatura Universal. No entanto, establécese o seguinte plan de seguimento, recuperación e avaliación.

- Seguimento:
 - Nas primeiras semanas deste curso, o alumnado con materias pendentes será informado dos contidos mínimos necesarios que deberá acadar para recuperar a materia, así como dos procedementos de avaliación e dos criterios de cualificación que serán empregados. Esta información será proporcionada nunha reunión específica á que será convocado este alumnado e á que asistirá o profesorado do departamento que imparte as clases durante o presente curso.
 - Este alumnado será informado do boletín específico coas tarefas que deberá elaborar e entregar, do guión cos contidos, dos prazos de entrega etc.
 - Durante todo curso, o profesorado do departamento asesorará e resolverá as dúbidas que presente o alumnado, presencialmente ou a través dos medios de comunicación oficiais dispoñibles.
- Avaliación:
 - Realizarase unha proba escrita por cada trimestre; sempre que sexa posible, na aula e no grupo de referencia do presente curso.
 - O alumnado presentará trimestralmente un boletín de tarefas. No caso de ser detectado un plaxio, o alumnado deberá facer outro boletín.
 - Aquel alumnado que non teña superada a materia trimestralmente terá dereito a realizar unha proba final con todos os contidos do curso, antes da avaliación ordinaria.
- Cualificación:
 - As cualificacións da 1ª, 2ª e 3ª avaliación serán o resultado de aplicar a seguinte media ponderada: 40% probas escritas + 60% boletín de tarefas.
 - A cualificación da avaliación final será o resultado a media aritmética das notas da 1ª e 2ª e 3ª avaliación.
 - Considerarase que o alumnado ten superada a materia pendente cando o resultado da cualificación final chegue ou supere os cinco puntos (5/10).
 - Aplicarase unha aproximación cara o seguinte enteiro a partir do 0,75, tan só na cualificación final (e na

extraordinaria).

- Convocatoria extraordinaria:
 - O alumnado que non supere a materia na avaliación ordinaria, terá dereito a unha avaliación extraordinaria, cuxa cualificación será obtida través dunha única proba escrita que versará sobre todos os contidos leccionados, incluídos os libros de lectura avaliábeis.

6. Medidas de atención á diversidade

As aulas reflicten a diversidade da sociedade na que vivimos. O recoñecemento da diversidade do alumnado constitúe un principio fundamental que debe rexer toda acción educativa. Unha das finalidades da educación é asegurar a igualdade de oportunidades de todos os alumnos e alumnas poñendo os medios para evitar o fracaso escolar e o risco de abandono do sistema educativo.

A atención á diversidade enténdese como o conxunto de actuacións educativas dirixidas a dar resposta ás diferentes capacidades, motivacións e intereses, ritmos e estilos de aprendizaxe e situacións persoais do alumnado. Estas medidas oriéntanse a alcanzar os obxectivos e as competencias establecidas para bacharelato e réxense polos principios de equidade, calidade e igualdade de oportunidades, non discriminación, integración, accesibilidade e cooperación da comunidade educativa.

As medidas de atención á diversidade deben atender ao principio de inclusión educativa. Isto supón recoñecer a lexitimidade das diferenzas de todos os individuos, asumíndoas como un valor que enriquece o contexto educativo. Este principio establece que o alumnado, sexa cal sexa a súa condición persoal, poden aprender que a súa contorna educativa ofrezca condicións necesarias de acceso e outorgue experiencias de aprendizaxe significativas para todos e todas.

Neste sentido, faise preciso establecer medidas, metodoloxías e compoñentes que permitan ao profesorado abordar con garantías a diversidade das súas aulas. O plan de atención concretarase nos seguintes elementos:

- Combinación de metodoloxías e fíos condutores das unidades didácticas, vinculados ao desenvolvemento emocional do alumnado e á súa integración no grupo. Uso de métodos diferenciados que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe do alumnado e favorezan a capacidade de aprender por si mesmos.
- Diversidade de agrupamentos e tarefas propostos, articulación de itinerarios diferenciados e combinación de linguaxes e soportes orientados a satisfacer as esixencias de aprendizaxe de cada alumno ou alumna e a permitir o seu desenvolvemento individual.
- Deseño de programas específicos de reforzo e de ampliación destinados a mellorar as posibilidades de alcanzar os obxectivos da etapa.
- Realización de proxectos significativos para o alumnado. O deseño de tarefas e proxectos de traballo debe basearse en contextos auténticos e recoñecibles. Alén diso, o traballo colaborativo en proxectos debe potenciar que cada adolescente teña os seus tempos e os seus espazos de protagonismo e o recoñecemento da súa valía persoal e da súa capacidade de contribuír a desenvolver a actividade, reforzando así a autoestima, a autonomía, a reflexión e a responsabilidade.
- O traballo cooperativo, coa proposta de tarefas nas que o alumnado debe regular a súa conduta, a súa expresión e a súa capacidade para relacionarse cos demais. A través do diálogo e da interacción entre o alumnado, contribuírase a desenvolver a capacidade de participar activamente nun equipo, a reflexión sobre as propias ideas, o respecto crítico a outros puntos de vista, o recoñecemento dos propios valores e limitacións, a adaptación ás necesidades colectivas, a asunción de responsabilidades e o respecto ás normas acordadas.
- A resolución de problemas e conflitos en colaboración e a toma de decisións baseadas en xuízos morais, co fin de contribuír á adquisición das competencias necesarias para seguir os procesos de pensamento, utilizar o razoamento e analizar criticamente os problemas sociais e históricos.
- A gradación da aprendizaxe. O desenvolvemento das capacidades e dos contidos deberá facerse dun xeito gradual e progresivo, de maneira que se vaian adquirindo habilidades máis complexas que propicien a aprendizaxe individual e autónoma.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8
ET.1 - Fomento do espírito crítico e científico	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.2 - A competencia dixital	X	X	X	X		X	X	X
ET.3 - A educación emocional e en valores		X		X			X	X
ET.4 - A creatividade e a formación estética	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.5 - A igualdade de xénero	X			X	X	X		
ET.6 - O compromiso co desenvolvemento sostible							X	X
ET.7 - A convivencia igualitaria, inclusiva, pacífica e democrática		X			X		X	X

Observacións:

No artigo 19 do Anteproxecto do Decreto polo que se establece a ordenación e o currículo do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia establécese que, sen prexuízo do seu tratamento específico nalgunhas das materias da etapa, a comprensión de lectura, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, a competencia dixital, o emprendemento social e empresarial, o fomento do espírito crítico e científico, a educación emocional e en valores, a igualdade de xénero e a creatividade traballaránse en todas as materias.

A acción educativa debe fomentar de maneira transversal valores como a igualdade entre homes e mulleres, a non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, a resolución pacífica de conflitos, a educación para a saúde, a formación estética, a educación para a sustentabilidade e o consumo responsable, o respecto mutuo e a cooperación entre iguais.

As situacións de aprendizaxe desta materia deben adestrar o alumnado no uso de valores que lle permitan facer un uso eficaz e ético das palabras; ser respectuosos coas diferenzas; ser competentes para exercer unha cidadanía dixital activa; ser capaces de aprender por si mesmos e colaborar e traballar en equipo; ser creativos e emprendedores. Tamén deben estar comprometidos co desenvolvemento sostible e a salvagarda do patrimonio artístico e cultural, a defensa dos dereitos humanos e a convivencia igualitaria, inclusiva, pacífica e democrática.

Evitaremos os comportamentos e os contidos sexistas e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero.

A materia debe contribuír tamén a incorporar elementos relacionados co desenvolvemento sostible e a protección do medio ambiente e coas situacións de risco derivadas do uso das TIC.

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Visita educativa ás vilas de Padrón e Santiago de Compostela	Coordinados/as cos Departamentos de Lingua Galega e Literatura e de Bioloxía e Xeoloxía, realizarase unha visita cultural ás vilas de Padrón e a Santiago de Compostela, para visitar, respectivamente, a Fundación Camilo José Cela, a exposición Luz na Terra. O Seminario de Estudos Galegos, unha institución de alta cultura (Cidade da Cultura) e o Museo de Historia Natural da USC.	X		
Asistencia ao Festival de Teatro Grecolatino da SEEC-Galicia	Coordinados/as co Departamento de Latín e Grego, o alumnado asistirá, se for posible, ao Festival de Teatro Grecolatino da SEEC-Galicia.		X	
Gravación de podcast con lecturas de textos literarios do programa da materia.	O alumnado pode gravar textos literarios de clase e facer unha posta en común dos trazos máis significativos deses textos co resto de compañeiros e compañeiras de clase. A lectura enriqueceráse coa selección de música apropiada para cada texto concreto, explicando ao resto de compañeiros e compañeiras o porqué da elección desa composición musical.		X	
Entrevistas ficticias a autores e autoras representativos da literatura universal.	O docente dividirá a clase en grupos e outorgaralle a cada un deles un autor ou autora representativo do programa do curso. Cada grupo recabará información sobre ese autor ou autora e preparará unha entrevista atendendo a aquelas cuestións que considere relevantes da súa obra. Unha persoa do grupo fará de entrevistado, outro de xornalista, outro de editor e outro montará a entrevista nun blogue de aula. Esta actividade permitirá afondar nos coñecementos sobre a figura e obra do autor ou autora estudado, fomentará a creación literaria, a expresión escrita e a comprensión lectora. Para realizar as tarefas demandas, o alumnado deberá aprender a xestionar e seleccionar correctamente a información, terá que traballar en equipo e ser hábil coas ferramentas dixitais.			X
Elaboración de booktráilers con comentarios de obras que forman parte do programa da materia.	Esta actividade é idónea para que o alumnado sexa o protagonista do proceso de aprendizaxe. Os comentarios e exposicións realizadas polo propio alumnado espertarán máis interese entre os estudantes.			X
Organización dun club de lectura dentro da aula.	Esta é unha actividade idónea para fomentar o gusto pola lectura de textos complementarios ao currículo da materia. Tamén é unha actividade a través da que podemos fomentar a expresión oral e o debate en clase. Ademais, permite introducir temas transversais como o respecto pola quenda de palabra, a convivencia, o traballo en grupo e a formación estética.	X	X	X

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Cine-Fórum.	O visionado de películas é un excelente vehículo para completar e enriquecer as aprendizaxes do noso alumnado. Podemos visionar películas baseadas nalgúns dos libros lidos en clase. Esta actividade, ademais de relacionar linguaxes distintas, axudará a mellorar as habilidades de comunicación do alumnado, as destrezas sociais (capacidade conversacionais tanto verbais como non verbais) e a expresión de emocións. Tamén é unha actividade idónea para potenciar a autoestima dos participantes.	X	X	X
Roteiros literarios e saídas didácticas	A literatura é unha das fontes culturais máis ricas do noso patrimonio. A través das obras de grandes autores e autoras, é posible coñecer a sociedade e cultura de diferentes momentos da historia, así como gozar coas súas historias e personaxes. Joyce, Homero, Dickens, Verne, Jane Austen ou Cervantes son algúns dos literatos que deixaron pegada en diferentes espazos. O docente seleccionará unha serie de textos e o alumnado, dividido en grupos, deberá localizar os espazos que detallan os escritores e escritoras e propoñer un percorrido para gozar do noso patrimonio literario. En primeiro lugar, o alumnado terá que deseñar un mapa interactivo no que se visualicen os escenarios da obra en cuestión. A continuación, deberá elaborar unha guía de viaxe que percorra os mesmos escenarios nos que se desenvolven as tramas, o lugar onde se escribiu a novela ou utilizar os medios de transporte nos que viaxaron os protagonistas.	X	X	X
Biografía de personaxes femininos representativos da literatura universal.	Desde a antigüidade clásica ata a actualidade, escritores e escritoras de todas as épocas obsequiáronnos a través das súas creacións con algunhas das protagonistas máis inesquecibles da historia da literatura. Estes grandes personaxes literarios funcionan como espellos a través dos que se miran as sociedades no seu percorrido pola historia. Propoñeremos ao alumnado que investigue nas obras do programa e realice unha selección destas protagonistas femininas (Medea, Julieta, Emma Bovary, Ana Karenina, Marguerite Duras, etc). A continuación, elaborará, coa axuda do profesorado, un REA no que informe sobre o contexto histórico do personaxe, escriba a súa biografía, a relacione con algunha historia recente aparecida nos medios de comunicación e imaxine unha trama con este personaxe adaptada ao momento presente.	X	X	X

Observacións:

As actividades complementarias están deseñadas para que o alumnado poida perfeccionar as súas aprendizaxes e así obter un mellor rendemento durante o seu proceso de ensino-aprendizaxe. Desde este departamento consideramos necesario que a adquisición dos coñecementos non só leve a cabo na aula. Deste xeito, entendemos que unha parte importante da nosa materia debe ser desenvolta tamén a través das actividades complementarias.

A diversidade de actividades persegue que o alumnado sinta motivado para participar en proxectos colectivos enfocados aos seus centros de interese, ás súas afeccións particulares e aos seus propios ritmos de aprendizaxe. Isto deberá contribuír a que os estudantes poidan alcanzar máis facilmente os obxectivos establecidos para esta materia. Estas actividades están destinadas, principalmente, a favorecer o desenvolvemento e o gusto pola lectura e a escritura, obxectivos básicos da materia de literatura universal.

A materia tamén contribúe especialmente ao fomento da apreciación cultural e a educación do gusto que desenvolve a competencia en conciencia e expresións culturais. Tanto polos contidos teóricos desta materia como polos fragmentos textuais que se traballan nas actividades complementarias, os alumnos entrarán en contacto coas grandes obras e os grandes autores universais, achegándose así ao patrimonio cultural mundial.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Ao comezo de cada unidade, infórmase ao alumnado sobre os obxectivos propostos, as actividades que se realizarán e os instrumentos e criterios de avaliación.
Ao inicio de cada unidade didáctica, realízase unha introdución sobre o tema e actividades de recoñecemento e activación dos coñecementos previos do alumnado ao respecto.
Ao comezo do desenvolvemento de cada unidade, proporciónase ao alumnado un cadro sinóptico ou mapa conceptual do tema para orientalo sobre a evolución do seu proceso de ensino-aprendizaxe.
Os contidos e actividades de cada unidade didáctica parten dos coñecementos previos do alumnado e favorecen a construción progresivamente autónoma de novas aprendizaxes.
As actividades propostas son variadas en canto á súa tipoloxía e sistema de traballo (individual, por parellas, en pequeno grupo, en gran grupo).
A planificación e distribución do tempo asignado a cada tarefa é axeitada.
Empregáronse recursos e materiais didácticos variados (impresos, dixitais, audiovisuais, aplicacións informáticas de carácter educativo...)
Aplicáronse estratexias de aprendizaxe como a lectura comprensiva, a procura de información significativa, a planificación do traballo, o desenvolvemento de técnicas de síntese, análise e redacción.
Aplicouse a metodoloxía didáctica establecida na programación.
Leváronse a cabo medidas de reforzo educativo dirixidas ao alumnado con dificultades de aprendizaxe, propondo novas actividades que faciliten a adquisición dos obxectivos non acadados.
Deséñanse e aplícanse actividades de ampliación e afondamento para o alumnado que acade de maneira significativa os obxectivos propostos.
Realízanse as actividades complementarias programadas.
Explicáronse e corrixíronse as actividades levadas a cabo nas distintas unidades didácticas.
Empregáronse os materiais e recursos didácticos programados.
Puxéronse en práctica medidas para estimular o hábito lector.

Aplicáronse os procedementos e criterios de avaliación establecidos na programación didáctica.

Utilizáronse diferentes instrumentos de avaliación (probos, traballos individuais e en grupo, exposicións orais, redaccións, proxectos de investigación...)

Desenvolvéronse procedementos e actividades de recuperación para o alumnado con algunha avaliación suspensa.

Descrición:

A avaliación da práctica docente favorece os procedementos de análise, reflexión e debate arredor da realidade educativa do centro sobre os seguintes aspectos:

- A xestión adecuada do tempo para a planificación do proceso de ensino-aprendizaxe na aula.
- A concreción do currículo, a súa adaptación ao contexto e a organización efectiva dos contidos, actividades e obxectivos propostos.
- A avaliación dos resultados obtidos polo alumnado e a adopción das medidas de mellora adaptadas ás súas necesidades de aprendizaxe.
- A construción dun clima de empatía, confianza e convivencia harmónica na aula.

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

A programación didáctica da materia de Literatura Universal estará á disposición da comunidade educativa do centro e, ademais, a comezos de curso, proporcionarase ao alumnado un extracto da mesma cos seus puntos esenciais: obxectivos, criterios, instrumentos e procedementos de avaliación, materiais didácticos e sistema de recuperación.

A programación didáctica será obxecto de seguimento e avaliación a través da aplicación PROENS e poderá sufrir as modificacións precisas para adaptarse ás necesidades educativas do alumnado, en beneficio da correcta evolución do proceso de ensino-aprendizaxe e da consecución dos obxectivos establecidos. Ditas modificacións, debidamente xustificadas, figurarán tamén nas actas das reunións de departamento e na memoria final da materia.

A avaliación da programación realizarase a través dos seguintes indicadores de logro:

- A programación didáctica elaborouse de maneira coordinada coa colaboración de todos os integrantes do departamento.
- A programación didáctica específica e completa as decisións adoptadas na concreción curricular fixada no Proxecto Educativo de Centro.
- Os criterios de avaliación establecidos valoran con efectividade a consecución dos obxectivos propostos.
- Os procedementos e instrumentos de avaliación axústanse aos criterios de avaliación indicados.
- As actividades desenvoltas adáptanse á metodoloxía didáctica programada.
- A programación didáctica contempla e manexa con eficacia os recursos e materiais necesarios para favorecer a adquisición dos contidos e obxectivos.
- A programación didáctica organiza axeitadamente os espazos e tempos destinados á realización das actividades previstas.
- A programación didáctica inclúe actividades de reforzo, ampliación e recuperación adecuados ao perfil, características e necesidades do alumnado.
- A programación didáctica é revisada ao longo do curso e inclúense nela as modificacións pactadas e realizadas.
- A programación didáctica adáptase ao contexto escolar do centro educativo.

Así mesmo, realizarase o seguimento de cada unidade didáctica a través da aplicación PROENS, estipulando e modificando, de ser o caso, a data de inicio e final da explicación de cada unha delas, o número de sesións dedicadas ao seu desenvolvemento, especificando as previstas ao comezo e as realizadas finalmente, así como o grao de cumprimento dos obxectivos indicados.

As propostas de mellora da programación didáctica derivarán da análise da efectividade da mesma e dos resultados académicos obtidos nas distintas avaliacións e examinados nas reunións de departamento celebradas ao longo do curso, cuxo contido quedará reflectido nas actas correspondentes. Ademais, na memoria final, contemplaranse as propostas de mellora, vinculadas especialmente á adaptación da metodoloxía, materiais e recursos empregados para favorecer a consecución dos obxectivos establecidos.

9. Outros apartados